

Katse kuvaan!

SEPPÄNEN, JANNE (2005). *Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. 303 s. Vastapaino, Tampere.

Kustannusosuuskunta Vastapaino on viime vuosina kunnostautunut lukuisten suomenkielisten menetelmäoppaiden julkaisijana, ja tarjonta on jälleen kasvanut yhdellä teoksella. Sen on kirjoittanut Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella visuaalisen kulttuurin professorina työskentelevä Janne Seppänen.

Laajan, asiaa taustoittavan johdannon jälkeen Seppänen käsittelee visuaalisen kulttuurin tutkimuksen alkuvaiheita ja varhaista teorian muodostusta, kritiikkiä unohtamatta. Painotus on taidehistoriassa sekä valo- ja elokuvien tutkimuksessa.

Kolmannessa luvussa Seppänen avaa representaation käsitettä eli niitä merkityksiä, joita ihmiset tuottavat ympäröivää maailmaa ja sen ilmiöitä käsitteellistessään. Näihin läheisesti liittyviä semioottisia tulkintoja hän käsittelee luvussa neljä erityisesti Roland Barthesin ajatusten kautta. Luvun viisi aiheena on visuaalisen aineiston sisällönanalyysi. Käsitteilyssä siirrytään tällöin yksittäisten kuvien tarkastelusta laajempaan aineistoon, representaatioiden joukkoon, jollainen voisi olla esimerkiksi sanomalehden kuvitus useamman vuoden ajalta. Seppänen asettaa kuvat myös laajempiin yhteiskunnallisiin yhteyksiin esitellessään omista luvuissaan kuvallisen aineiston vastaanoton tutkimusta, mediakuvaston tuotantoa ja valan ilmentymiä kuvajournalismissa.

Teos on kirjoitettu oppikirjaksi ja toimii sellaisena hyvin. Kuvien tutkimista ja kulttuurista ”lukemista” aloitteleva maantieteilijä voi ammentaa teoksesta paljon, ja etenkin sen laajahkosta kirjallisuusluettelosta. Pidemmälle ehtineelle tutkijallekin teos tarjoaa – lukuisten tuttuun nimien lisäksi – uusia ja varmasti hyödyllisiä lähteitä. Kirjan lopusta löytyvät lähdeluettelon lisäksi henkilö- ja asiasanahakemistot.

Seppänen osoittaa tiedostavansa kuvien/kulttuurin tutkimuksen monitieteisen luonteen. Olisiko hän juuri sen vuoksi erityisen selkeäsanainen ja asiat perinpohjaisesti selittävä? Joka tapauksessa kirjan käyttöä useammankin tieteenalan oppikirjana varmasti helpottaa se, ettei siinä sorruta oman alan ”tiedeslangiin”, vaan asiaa on koko

ajan helppo seurata. Hyvää ovat myös lukuisat konkreettiset tutkimusesimerkit jokaisen luvun lopussa. Kirjoittaja paitsi esittelee muiden tekemiä tutkimuksia, myös arvioi niitä ja esittää aiheellisia kysymyksiä ja kritiikkiä.

Esimerkki Benettonin mainoskuvista ja niiden tulkinnosta puolestaan osoittaa herkullisen yksityiskohtaisesti, miten luovan tutkijan mieli toimii. Luetun artikkelin väittämät jäävät askarruttamaan tutkijaa. Sattumalta ylioppilaskokelaat ovat saaneet äidinkielen ainekokeessaan analysoitavaksi saman kuvan, jota tutkijatkin käsittelevät. Joten eipä muuta kuin lupa kirjoitusten tutkimiseen – mikä sitten onkin taas monivaiheinen prosessi. Seppänen kuljettaa lukijan prosessin läpi muutamalla kirjan sivulla. Avokasta oppia esimerkiksi graduntekijälle.

Kuten Seppänen johdannossaan toteaa, mediatutkimus on laaja ala. Kukaan ei voi hallita koko kenttää eikä yhteen kirjaan saa sisällytettyä kaikkea. Hän kehottaakin lukemaan lisää ja antaa osviittaa kirjavinkeillään. Maantieteilijän keskeistä kuvamateriaalia ovat kartat. Niiden tuotannosta, lukemisesta ja merkkijärjestelmistä on kirjoitettu vino pino opuksia. Sen sijaan sekä median karttakuvien että muidenkin karttojen kulttuurisen sisällön ja merkitysten analysointi oli pitkään harvojen harrastus. Eräs varhaisimpia asiaan tarttuneita oli maantieteen professori Mark Monmonier (1989), joka median karttoja käsittelevässä yleisteoksessaan kirjoitti myös kriittisestä kartanlukutaidosta. Sittenkin maantieteilijät ovat hyödyntäneet lukuisia muiden tieteiden ja taiteiden menetelmiä analysoidessaan karttoja erityisesti kontekstiinsa sitoutuneina *kulttuurisina tuotteina*. Seppäsenkin opein pääsee pitkälle, paitsi karttojen, myös muiden maantieteessä käytettävien kuvallisten aineistojen kanssa.

KIRJALLISUUS

Monmonier, M. (1989). *Maps with the news. The development of American journalistic cartography*. 331 s. The University of Chicago Press, Chicago.

KATARIINA KOSONEN

*Maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*